

УДК 316.77

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-1-3>

Валентина ВЛАСОВА,

orcid.org/0000-0001-7480-101X

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування
Державного університету інфраструктури та технологій
(Київ, Україна) vp067vlasova@gmail.com

Ірина ТАРНОВСЬКА,

orcid.org/0000-0003-2027-946X

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування
Державного університету інфраструктури та технологій
(Київ, Україна) irusia.tarnovska@gmail.com

Наталія ПАХОТА,

orcid.org/0000-0001-7905-8085

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування
Державного університету інфраструктури та технологій
(Київ, Україна) tatkanvo@ukr.net

РОЗВИТОК КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ В МІНЛИВИХ БЕЗПЕКОВИХ УМОВАХ

У статті авторами розглянуто, що сфера креативних індустрій є одним з каталізаторів розвитку економіки та інновацій, створення нових соціокультурних продуктів. Досліджено, що на розвиток креативних індустрій безпосередньо впливає безпекове середовище, яке в умовах повномасштабної агресії росії щодо України містить численні загрози та має мінливий характер.

Авторами визначено, що мінливі безпекові умови передбачають зміни або коливання рівня безпеки або стабільності в діяльності підприємства сфери креативних індустрій. Доведено, що політичні конфлікти, економічні нестабільності, природні катастрофи, соціальні напруження, терористичні загрози та інші подібні чинники призводять до зменшення інвестицій, скорочення фінансування та зниження попиту на креативні продукти та послуги, скасування або введення обмежень при організації та проведенні подій культурного спрямування, зміни у способах споживання культурних та креативних продуктів. Акцентовано, що негативна дія дестабілізаційних чинників позначається також і на творчому процесі, зменшує продуктивність праці працівників творчих професій та викликає невпевненість у власних можливостях. Зокрема зазначено, що за час війни в Україні повністю або частково зруйновано понад 1,1 тис. об'єктів культурної сфери. За цей період збитки та недоотримані доходи креативних індустрій становлять понад 15 млрд доларів, падіння задекларованих доходів підприємств креативних індустрій становить 63,3%.

Підкреслено, що креативні індустрії реагують на появу та негативний вплив дестабілізуючих чинників. Авторами визначено набір інструментів, які можна використовувати у мінливих безпекових умовах для розвитку креативних індустрій. До них віднесено: використання штучного інтелекту та аналітики даних, віртуальної та доповненої реальності, фокусування на зростаючий світовий інтерес до культурної різноманітності, підтримка стартапів та інноваційних проєктів на всіх рівнях, міжнародна співпраця. Зазначено, що ці інструменти можна доповнювати та комбінувати залежно від конкретної ситуації та видів креативних індустрій.

Ключові слова: креативні індустрії, мінливе зовнішнє середовище, соціокультурна діяльність.

Valentyna VLASOVA,
 orcid.org/0000-0001-7480-101X
 PhD in Economics, Associate Professor;
 Associate Professor at the Department of Management and Public Administration
 State University of Infrastructure and Technologies
 (Kyiv, Ukraine) vp067vlasova@gmail.com

Iryna TARNOVSKA,
 orcid.org/0000-0003-2027-946X
 PhD in Economics, Associate Professor;
 Associate Professor at the Department of Management and Public Administration
 State University of Infrastructure and Technologies
 (Kyiv, Ukraine) irusia.tarnovska@gmail.com

Nataliia PAKHOTA,
 orcid.org/0000-0001-7905-8085
 PhD in Economics, Associate Professor;
 Associate Professor at the Department of Management and Public Administration
 State University of Infrastructure and Technologies
 (Kyiv, Ukraine) tatkanvo@ukr.net

DEVELOPMENT OF CREATIVE INDUSTRIES IN CHANGING SECURITY CONDITIONS

In the article, the authors consider that the sphere of creative industries is one of the catalysts for economic development and innovation, creation of new socio-cultural products. It has been shown that the development of creative industries is directly affected by the security environment, which in the context of Russia's full-scale aggression against Ukraine contains numerous threats and is of a changing nature.

The authors determine that changing security conditions imply changes or fluctuations in the level of security or stability in the activities of an enterprise in the creative industries. It is proved that political conflicts, economic instability, natural disasters, social tensions, terrorist threats and other similar factors lead to a decrease in investment, reduced funding and reduced demand for creative products and services, cancellation or imposition of restrictions on the organization and holding of cultural events, and changes in the ways of consuming cultural and creative products. It is emphasized that the negative impact of destabilizing factors also affects the creative process, reduces the productivity of creative professionals and causes uncertainty in their own capabilities. In particular, it is noted that during the war in Ukraine, more than 1.1 thousand cultural facilities were completely or partially destroyed. During this period, losses and lost revenues of the creative industries amounted to more than \$15 billion, and the drop in declared revenues of creative industries enterprises was 63.3%.

It is emphasized that creative industries respond to the emergence and negative impact of destabilizing factors. The authors identify a set of tools that can be used in a changing security environment for the development of creative industries. These include: the use of artificial intelligence and data analytics, virtual and augmented reality, focusing on the growing global interest in cultural diversity, support for startups and innovative projects at all levels, and international cooperation. It is noted that these tools can be supplemented and combined depending on the specific situation and types of creative industries.

Key words: creative industries, changing external environment, socio-cultural activities.

Постановка проблеми. В двадцять першому столітті розвиток креативних індустрій відіграє важливу роль у стимулюванні економічного зростання, інновацій та соціокультурного розвитку. Однак, умови безпеки і стабільності є необхідними передумовами для успішного функціонування та розквіту креативного сектору. Водночас сучасний світ характеризується значними змінами в політичній, соціальній та економічній сферах, які постійно супроводжуються зростаючими ризиками та нестабільністю.

В мінливих безпекових умовах, таких як конфлікти, терористичні загрози, економічні кризи

або природні лиха, креативні індустрії стикаються з безліччю проблем. Нестабільність і непередбачуваність ситуацій часто призводять до зменшення інвестицій, скорочення фінансування та зниження попиту на креативні продукти та послуги. Крім того, мінливість умов може створювати перешкоди для творчого процесу, спричиняти невпевненість серед творчих працівників та зменшувати їхню продуктивність.

Аналіз досліджень. Аналізуючи роботи сучасних вітчизняних науковців та практиків дійшли висновків, що сфера креативних індустрій є постійно в центрі уваги науковців. Наталя Кара-

сьова детально вивчає особливості формування та перспектив розвитку креативних індустрій в Україні та (Карасьова, 2019). У результаті було сформовано стратегічні напрями культурної та економічної політики щодо підтримки розвитку креативних сфер.

Ольга Ніколаєва, Андрій Онопрієнко, Світлана Таран, Юрій Шоломицький, Павло Яворський у дослідженні «Креативні індустрії: вплив на розвиток економіки України» дійшли висновку, що креативні індустрії виконують важливу роль у стимулюванні інновацій в різних галузях шляхом надання креативних ідей для нових продуктів, креативних товарів та послуг, які використовуються у виробничих процесах та отримують маркетингову підтримку (Ніколаєва та ін., 2021). Це сприяє впровадженню нових ідей та технологій в інші сектори, підвищує їхню продуктивність та конкурентоспроможність.

Є низка робіт присвячених впливу пандемії COVID-19 на розвиток креативних індустрій. Анастасія Лендвел у своєму дослідженні «Роль креативних індустрій у світовій економіці під час і після пандемії COVID-19» дійшла висновку, що цей сектор суттєво постраждав від постійних карантинних обмежень – знизилася прибутки та зменшилася кількість робочих місць, але водночас та частина креативних індустрій, яка функціонувала у цифровому середовищі, вийшла на новий рівень та активно розвивається (Лендвел, 2022). Не зважаючи на низку новітніх досліджень креативних індустрій, є потреба в подальшому їх дослідженні.

Метою статті є дослідження викликів, з якими зіштовхуються креативні індустрії в процесі свого розвитку умовах нестабільності та небезпеки.

Виклад основного матеріалу. Мінливі безпекові умови означають ситуації, коли рівень безпеки або стабільності зазнає змін або коливань. Вони включають політичні конфлікти, економічні нестабільності, природні катастрофи, соціальні напруження, терористичні загрози та інші подібні фактори. Всі вони можуть впливати на безпеку та нормальний розвиток суспільства і галузей економіки. У таких умовах підприємства та індустрії можуть зазнавати складнощів і потребувати адаптації та стратегічного планування для збереження стійкості та продуктивності.

Зазвичай в мінливому безпековому середовищі відбувається :

1. Скасування та обмеження подій: Багато культурних заходів, таких як концерти, фестивалі, виставки, прем'єри фільмів та театральні вистави, подорожей, Вони скасовуються або переносять-

сяу зв'язку з введенням обмежень на громадські зібрання та соціальну дистанцію, повітряні тривоги. Це призвело до значних втрат для артистів, організаторів заходів та інших фахівців у цих галузях.

2. Зміни у способах споживання культурних та креативних продуктів. Культурні заходи, подорожі перенеслися в онлайн-простір. Віртуальні концерти, вистави, трансляції інтерв'ю та інші цифрові формати стали популярними. Однак, це також призвело до зміни способів отримання доходів для креативних працівників.

3. Економічні втрати. Зменшення масових заходів і туристичного руху, обмеження режиму роботи для ресторанів, готелів та інших закладів громадського харчування призвело до економічних втрат для культурно-творчих працівників, які часто залежать від активності туризму та громадського життя.

Нестабільність призводить до зменшення інвестицій у культурні проєкти, занепад туризму. Соціальні конфлікти можуть призводити до зниження витрат на культурні та розважальні події, а економічні кризи зменшують покупну спроможність та бюджети на мистецтво і розваги, подорожі.

В 2019 році Організація Об'єднаних Націй (ООН) прийняла рішення оголосити 2021 рік Міжнародним роком креативної економіки на користь сталого розвитку. Це свідчить про те, що ці індустрії стали вагомими (Ніколаєва та ін., 2021).

З 2019 по 2022 відбулися важливі події в даній галузі. Внаслідок пандемії COVID-19 багато креативних індустрій швидко адаптувалися до нової реальності та перейшли до цифрового середовища. З'явилися нові онлайн-платформи, віртуальні заходи та стрімінгові сервіси, що сприяло розширенню доступу до культурних продуктів та послуг.

За даними Міністерства культури та інформаційної політики, з початку повномасштабного вторгнення російських військ в Україну пошкоджено або зруйновано понад 1,1 тис. об'єктів культурної сфери, з них понад 500 – це пам'ятки культурної спадщини (Шварц, 2022). В Україні через війну збитки та недоотримані доходи креативних індустрій становлять понад 15 млрд доларів. Падіння задекларованих доходів – 63,3% у креативних індустріях. 53% задекларували зменшення зайнятості або оплати праці та 20% перебувають за кордоном (Шварц, 2022; Мариненко, Шевчук, 2022).

Спираючись на проведені дослідження (Дослідження CASES, 2022) зазначимо основні виклики, з якими креативні індустрії стикнулися з початком війни з РФ:

Рис. 1. Вплив війни на діяльність підприємства сфери креативних індустрій

Джерело: (Стан креативних індустрій, 2022).

Рис. 2. Набір інструментів які можна використовувати у мінливих безпекових умовах для розвитку креативних індустрій

Джерело: визначено авторами.

1. Загроза життю співробітників та майну компанії. Цей виклик є найбільшим, протистояти йому найскладніше. Але навіть в умовах постійних повітряних тривог представники креативних індустрій працюють. Маємо ряд успішних проєктів, котрі реалізуються в укритті (Коба та ін., 2023), а саме «Театр в укритті» та інші.

2. Втрата роботи. Найбільші втрати понесли підприємства, котрі спеціалізуються на архітектурному дизайні, а також креативники, які переважно співпрацювали з клієнтами з України.

3. Зміни умов роботи та оплати праці. При формальному збереженні робочого місця відбувається зменшення кількості замовлень більше ніж удвічі, віддалений формат роботи та релокація. Значимо, що релокація є досить складним як матеріально, так і емоційно процесом (Власова та ін., 2022), але для креативних індустрій вона дає позитивні результати. Зменшення дохідності бізнесу спричинило скорочення рівня заробітної плати.

4. Зміна напрямків діяльності. Частина представників креативної галузі доєдналася до сил оборони України, інші займаються комунікаційною та волонтерською діяльністю. Креативна спільнота активно залучена до фінансової підтримки життєво важливих соціальних проєктів.

5. Необхідність розробки нової стратегії для підприємства. Зазвичай компанії обирають стратегію оперативного реагування (Власова, Оліх, 2022) та звужують горизонт планування. Для творчих професій це справжній виклик.

6. Репутаційні втрати. Частина компаній (окремі представники креативної сфери), які

раніше здійснювали діяльність за участі російського капіталу, повністю чи частково втратили довіру українців.

Разом з тим можна стверджувати, що креативні індустрії реагують та можуть протистояти сучасним викликам. Авторами визначено набір інструментів які можна використовувати у мінливих безпекових умовах для розвитку креативних індустрій, рис. 2.

Даний перелік інструментів можна доповнювати та комбінувати залежно від конкретної ситуації та видів креативних індустрій.

Представники креативних індустрій мають надію на підтримку від держави та донорів. Правда у такому випадку свобода творчості обмежується.

Висновки. Зазвичай, сфера креативних індустрій дає потужний поштовх розвитку економіки України. За умов повномасштабного вторгнення рф підприємства даної сфери відчувають негативні наслідки численних викликів та загроз. До них відносяться, перш за все, загроза життю співробітників та майну компанії, втратароботи, зміна напрямків діяльності, умов праці на зменшення заробітної плати та інші. Авторами запропоновано інструменти, використання яких сприятиме стабілізації роботи підприємств сфери креативних індустрій в мінливих безпекових умовах.

Розвиток креативних індустрій в мінливих безпекових умовах є складним завданням, але водночас надзвичайно важливим для підтримки культурного, економічного та соціального розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карасьова Н.А. Креативні індустрії як елемент стратегії постіндустріального розвитку. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2019. Вип. 3. С. 110–120. URL: <https://doi.org/10.31866/2616-745x.3.2019.159110>
2. Ніколаєва О., Онопрієнко А., Таран С., Шоломицький Ю., Яворський П. Креативні індустрії: вплив на розвиток економіки України. KSE. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/04/KSE-Trade-Kreativni-industriyi-Zvit.pdf>
3. Лендшел А. Роль креативних індустрій у світовій економіці під час і після пандемії COVID-19. Міжнародний науковий вісник. Спецвипуск. 2022. № 1–2(25–26). С. 117–129. DOI: 10.24144/2218-5348.2022.1-2(25-26).117–129
4. Шварц Д. Мінус \$15 мільярдів: у Мінкульті підраховали збитки креативної сфери через війну. UNIAN. URL: <https://www.unian.ua/economics/other/minus-15-milyardiv-u-minkulti-pidrahuvali-zbitki-kreativnoji-sferi-cherez-vijnu-12070161.html>
5. Мариненко Н., Шевчук Р. Креативні індустрії в умовах війни. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/39258/2/FMNECPS_2022_Shevchuk_R-Creative_industries_during_77-79.pdf
6. Стан культури та креативних індустрій під час війни – результати дослідження. Громадський простір. URL: <https://www.prostir.ua/?news=stan-kultury-ta-kreatyvnyh-industrij-pid-chas-vijny-rezultaty-doslidzhennya>
7. Дослідження CASES: як війна вплинула на креативні індустрії України. CASES. URL: <https://cases.media/article/doslidzhennya-cases-yak-viina-vplinu-na-kreativni-industriyi-ukrayini>
8. Коба В.Г., Тарновська І.В., Власова В.П. Соціокультурна діяльність в Україні: урахування досвіду країн ЄС. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 60, 2023 С. 33–40. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-2-5>
9. Власова В.П., Тарновська І.В., Недоля Д.В. Бізнес-стратегія підприємства в умовах турбулентного зовнішнього середовища. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 42. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-85>
10. Vlasova Valentyna and Olikh Kateryna. The role of the operating response strategy during the war. Scientific Collection “InterConf”, 2022. no. 111 (June): 34–37. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/567>

REFERENCES

1. Karasova N.A. Kreatyvni industrii yak element stratehii postindustrialnogo rozvytku [Creative industries as an element of the post-industrial development strategy]. *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty*, 2019. № 3. pp. 110–120. <https://doi.org/10.31866/2616-745x.3.2019.159110> [in Ukrainian].
2. Nikolaieva O., Onoprienko A., Taran S., Sholomytskyi Yu., Yavorskyi P. Kreatyvni industrii: vplyv na rozvytok ekonomiky Ukrainy. [Creative industries: influence on the development of the economy of Ukraine]. *KSE*. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/04/KSE-Trade-Kreativni-industriyi-Zvit.pdf> [in Ukrainian].
3. Lendel A. Rol kreatyvnykh industrii u svitovii ekonomitsi pid chas i pislia pandemii COVID-19. [The role of creative industries in the global economy during and after the COVID-19 pandemic]. *Mizhnarodnyi naukovi visnyk. Spetsvypusk*, 2022. № 1–2 (25–26), pp. 117–129. DOI:10.24144/2218-5348.2022.1-2(25-26).117-129. [in Ukrainian].
4. Shvarts D. Minus \$15 miliardiv: u Minkulti pidrahuvaly zbytky kreatyvnoi sfery cherez viinu [Minus \$15 billion: the Ministry of Culture calculated the losses of the creative sphere due to the war]. *UNIAN*. URL: <https://www.unian.ua/economics/other/minus-15-milyardiv-u-minkulti-pidrahuvali-zbitki-kreativnoji-sferi-cherez-viynu-12070161.html> [in Ukrainian].
5. Marynenko N., Shevchuk R. Kreatyvni industrii v umovakh viiny [Creative industries in war conditions]. Retrieved from: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/39258/2/FMNEscps_2022_Shevchuk_R-Creative_industries_during_77-79.pdf [in Ukrainian].
6. Stan kultury ta kreatyvnykh industrii pid chas viiny – rezultaty doslidzhennia. [The state of culture and creative industries during the war – research results]. *Hromadskii prostir*. URL: <https://www.prostir.ua/?news=stan-kultury-ta-kreatyvnyh-industrij-pid-chas-vijny-rezultaty-doslidzhennya> [in Ukrainian].
7. Doslidzhennia CASES: yak viina vplynula na kreatyvni industrii Ukrainy. [CASES research: how the war affected the creative industries of Ukraine]. *CASES*. URL: <https://cases.media/article/doslidzhennya-cases-yak-viina-vplynula-na-kreativni-industriyi-ukrayini> [in Ukrainian].
8. Koba V.H., Tarnovska I.V., Vlasova V.P. Sotsiokulturna diialnist v Ukraini: urakhuvannia dosvidu krain YeS. [Sociocultural activity in Ukraine: taking into account the experience of EU countries]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 2023. № 60, pp. 33–40. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-2-5> [in Ukrainian].
9. Vlasova V.P., Tarnovska I.V., Nedolia D.V. Biznes-stratehiia pidpriemstva v umovakh turbulentnogo zovnishnogo seredovyscha. [Business strategy of the enterprise in turbulent external environment]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 2022. № 42. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-85> [in Ukrainian].
10. Vlasova Valentyna and Kateryna Olikh. (2022). The role of the operating response strategy during the war. *Scientific Collection «InterConf»*, no. 111 (June), 34–37. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/567>.